

ניעים שבת

הרב בנימין בוימל

הלוואה עם "בטחונות"

כאילו אתה העני" (רשי"י) ואוו!

הגיע זמן הפירעון. הלווה אינו מראה סימנים שהוא מתכוון לפרוע את החוב. "לא תהיה לו כנושה" – אסור לו לתבוע על הלווה לפרוע אם יודע שאין לו" (ש"ע ח"מ סימן צו ס"ק ב) טוב, הראש יהודה הרי ממציא פטנטים, הוא יגש אל הלווה אחרי שחירת, ישוחח איתו קצת על השלג הצפוי בירושלים, והלווה כבר יבין את המסר. ממשיך הש"ע: "ואפילו להראות לו אסור, מפני שהוא נכלם בראותו מללווה ואין ידו משגת לפרוע" (ש"ע). רש"י בפרשתנו הכי ברור שיש: "תהיה דומה לו כאילו לא הלויתו" – בלי משחקים!

מסכן המלווה (לכאורה). הוא היה כל כך בסדר, נענה בחפץ לב, נתן חמישים אלף שקלים ממספו שלו לחבירו, ועתה ראה שהחורג שומרת על כבודו של הלווה ולא על כספו שלו!?

טוב, לפחות שיתחיל הלווה לשלם על הפיגור בפירעון. ה' ישמרו! "לא תשימון עליו נשך" – איסור חמור לקחת ריבית. כה חמור עד שאמרו חז"ל (ספרא כה, לח): "כל המקבל עליו עול ריבית מקבל עליו עול מלכות שמים, וכל הפורק ממנו על ריבית פורק ממנו עול מלכות שמים". ואמרו על מי שגובה ריבית (ב"מ ע"א): "אבל הם (המלווים בריבית וכותבים זאת בשטר) מביאים עדים ולבלר וקולמוס וזיו וכותבין וחותרין פלוני זה כפר באלוקי ישראל!"

שוב לא מובן. נניח שפלוני הלווה השתמש בכסף של ההלוואה כדי לקנות דירה להשקעה, למה של המלווה לא יהנה קצת מהרווח? הלווה השקיע את הדיע ואת המאמץ והמלווה השקיע את כספו שלו? וכלשון ה"אברבנאל": "הנשך מצד עצמו אינו דבר בלתי ראוי... אינו נמאס גם לא מגונה, והוא חסור ומשא ומתן והגון מפאת עצמו... אין תשובה. כי כך צויתה התורה הקדושה.

נזכר, המלווה הצדיק טרם קיבל את כספו בחזרה. אין בריירה, הוא יבוא לבית החייב ויחק ממנו משכון עד להשלמת הפירעון. הוא לא יודע עד כמה זה הולך להיות מסוכן: "אם חבול תחבול שלמת רמך עד אש שושבת ושיבנתו לך" – אם הוא חפץ לשימוש לשמור לו על זה רק בשעות הלילה... (רשי"י) ושיא השיאים: אם בוקר אחד בטעות לא תחזיר לו את זה: "והיה כי יציעק אלי... מי מלחיה לו הוא הלויית ברוב טובך ולא תחזיר לך" ושמעתי כי חנון אני!

מצוה מנוגדת לכאורה לכל הגיון משפטי. אם ישיב המלווה בכל יום את המשכון, איזה מין שיחון יש

מידי הבקבוקים והיין נשפך כמים. היה זה מעשה קונדס של אחד מפרחחי השכונה שמקפיד על מחיית המן כבר מראש חודש אדר. מה יתחייב אותו פרחח בבית הדין לשלם? כלום! גורנישט! כל ילד יודע לציטט: "גרמא בניקיין – פטור!" (עיין שלחן ערוך תכ, לב; ע"י ג"ם רמ"א ש"פ, ג' ובש"ך ש"פ כ"ד) נכון. אבל למה פטור? אין תשובה. כי כך צויתה התורה הקדושה.

כלנו נזקקים לפעמים להלוואה. המינוס תפח, שיפצנו את הבית או שחיתנו ילד בשעה טובה. ידד

שיביבי
אמינההרב
אהרון בייפוס

בפרשתנו מלמדת אותנו התורה פרק בהכרת הטוב, בצווי להשליך לכלב את בשר הטריפה.

ושני טעמים נאמרו בדבר –

רש"י: שהכלבים לא חרצו לשונם ביציאת מצרים, ובדין הוא שיטלו שחרם.

בספר חסידים, בשם מדרש תלפיות: כשכר על נאמנותם לאנשות באמצעות תכונת השמירה שמתאפיינים בה הכלבים,

ואלו שני רובדים בהכרת הטוב:

האחד תגמול לגומל, וזה הטעם השני.

אבל על של אלא חרצו לשונם, הרי כך היתה ההבטחה: "ולכל בני" לא יחרץ כלב לשוני", וכי הייתה להם לכלבים בריירה!?

בכל זאת, עליך "המקבל" להיות אנושי, ולחנך את עצמך להכיר ולייקר את הנותן והנתינה.

טוב נענה לנו במשמה ובמאור פנים והעניק לנו הלוואה של חמישים אלף שקלים ללא ערבים, ללא שעבוד וללא משכון. מה יותן יהודי מזה? אנוח מרוגשים המתחווה, אצים רצים צוחקים כל הדרך אל הבנק להפקיד את הכסף ולכסות את המינוס המכביד.

והוא... והוא: הוא התחייב עתה בשורה של איסורים ואזהרות: "אם כסף תלוה את עמי" – חובה ולא רשות! (רשי"י) "את העני עמך" – שלא תנהג בו מנהג בזיון" (רשי"י). ועוד – "הוי מסתכל בעצמך

בשבוע שעבר הזמנתי לבחון את תלמידי כיתות ג' של אחד מתלמידי התורה החשובים בצפון. בחידון פומבי תגיגי על כל פרשת משפטים שנערך במעמד ההורים, המגיש והסובות. במשך כשעה וחצי "חננו" התלמידים את כל הפרשה עם כל דיניה, פרטותיה ודקדוקיה. הם כמובן לא אכזבו. ידיעותיהם הפליאו את כלנו, ובקיאותם הרבה הדהימה אפילו את הסבים הוותיקים והמנוסים.

בין היתר, ספרתי להם על השכן שלי שאוהב לעשות "מנגל" (לא אמרת) ופעם אחת הרוח העבירה את האש אל החצר שלי וה' ישמרו... ספרתי להם את סיפורו הטרגי של שליח הפיצה שדהר רכוב בקטנועו העמוס מגישי פיצה בדרכו אל עוד לקוח מרוצה, ונפל לבור פעור באמצע הכביש שנחפר על ידי קבלן בין שכונה בסמוך. השליח המסכן נהרג, האופנוע התפרק החלקים של פלימוביל, וכל מגישי הפיצה רחמנא לצלן ירדו חיים שאולה, נו, שאלתי: אלו תשלומים יתחייב אותו קבלן פוחז לשלם על הרוכב, על האופנוע ועל הפיצה?

הדרדקים לפחות לא נפלו בפח וענו כולם יחדיו: הוא לא ישלם כלום! נאמר בתורה "ונפל שמה שור" – ולא אדם, "או חמור" – ולא כלים. צודקים!

אבל למה הוא פטור? מה הסיבה? כי כך צויתה התורה הקדושה. (ועיין משך הכנה ורשי"י)

ומה הדין, שאלתי, אם כשחזרתי מ"קטון" הנחתי את השקיות העמוסות בכל טוב לכמה דקות ברחוב, והחנותים של השכנה עשו מהן "סודת אמנים"? רק ה"תותים ללא חרקים בהשגחת הרב אפרתי" לבד, עלו כמה שקלים... שוב הם עשו: השכנה פטורה! שכן המזיק הנקרא "שן" פטור ברשות הרבים. הם ידעו לציטט יפה את דברי חז"ל: "וביער בשדה אחר" – ולא ברשות הרבים. אבל למה הוא פטור? שאלתי. והם ניסו: רשות הרבים הוא מקום בו עוברות חיות ובמהותו של הלווה עלי להניח שם שקיות עם אוכלי יפה. ואם זאב או נמר טרף ברשות הרבים, הקטישתי, הרי גם הוא פטור. האמנם גם הוא אמור להיות שם? (שאלתי של מהרש"ל י"ט-ע"ג, שלמה, בבא מצא, פ"א אות מט)

נעזוב לרגע את הילדים המתוקים בשקט ונמשיך להתבונן. הרב ישראלוביץ חזר מקניית לפורים. הוא החזיק שקיות של בקבוקי יין יקרים בשווי 500 ש"קנה למשלוחי מנות ולמשתה היין. הוא צעד מעדנות על מדרכת הרחוב ופוסע לו ש"ייהה עוד יותר טוב ועוד יותר טוב, לפתע: בום-טרח! "נפץ" רב עצמה התפוצץ ממש לידו. מרוב בעתה נשמטו

שאלה

מעשה שהיה: מעשה שהיה בשלג האחרון בירושלים: שני נערים שהשתובבו בשלג, ואחד מהם נטל גוש שלג גדול ורדף אחר חברו, הלה ברח, החליק על הקרד ונפל, קרע את בגדיו ושבר יד ורגל. טוען הרודף - שאין לחייבו בנזקי חברו, שהרי אין זה אלא גרמא בנזיקין, ופטור. ואף בדיני שמים אין לחייבו כיון שלא התכוון להזיק. טוען הנרדף - החלקה בשלג מחמת ריצה היא 'גריה' של הרודף שגרם לו לרוץ, ודינו כמזיק בידיים ממש.

תשובה

א. דרך אחר חברו והלה החליק - האם זהו נזק ישיר או גרמא?

במסכת בבא קמא (לה) שנינו - 'שור שהיה רודף אחר שור אחר והזק, זה אומר שורך הזיק, וזה אומר לא כי אלא בסלע לקה - המוציא מחברו עליו הראיה'.

מלשון המשנה מבואר, שטענת 'בסלע לקה' היא טענת הפוסטרת מתשלום.

אך יש לדון, האם גם במקרה שהלה יברר שהשור לקה בסלע מממת רדיפתה השור השני, עדיין יהיה פטור, שהרי אין כאן אלא הזיק בגרמא, או שמא, במקרה זה יתחייב בעל השור בתשלומים.

בשאלה זו נחלקו הראשונים:

דעת רש"י (שם ד"ה בסלע, ע"פ הבנת הרש"ש והאחרונים): שאין לפטור אלא כאשר השור התחכך מעצמו בסלע, אבל אם התחכך מחמת הרדיפה - חייב.

והוא כשיטתו בסוגיית המבעית את חברו (ב"ק טז, א). שבכל מקרה שאדם מביא את חברו לתגובה אינסטינקטיבית שלא היה יכול להגיב בצורה אחרת, הרי הוא כמזיק בידיים ממש. ורק כאשר הניזק היה יכול למנוע על עצמו מהנזק אזי המזיק פטור.

אבל דעת המאמ"ק (שם טז: מדפי ה"ר"ף) שגם את התחכך בסלע מחמת הרדיפה - פטור. שאין זה אלא גרמא.

והוא כשיטתו בסוגיית המבעית את חברו, שגם

המשך מעמ' קודם

לו עבור ההלואה?

השאלות וזקוקת עד השמים: זו מצווה וזה שכרה? ככה יעשה לאיש שפתח את לבו ויאת ארנקו וילווה בחפץ לב את כספו שהרוויח בישו ובאמונה במל מפיים קשה? מדוע מקשה עליו התורה לקבל את כספו בחזרה, ומה יהיה אם לא יקבלו כלל?

זהו כוחם של משפטי התורה. 'מגיד דבריו ליעקב חזקו ומשפטי ישראל' ובמדבר (רבה ל: 'דבריו - אלו עשרת הדברות, ומשפטי' - אלו המשפטים, ועל שניהם אומר דוד המלך 'גדל עשה המלך יום, ומשפטי כל ידעו'! סוד גדול יש בהם, לא תמיד מובן אבל תמיד גזירותיו של השם יתברך שמו שכן רצה שנהיה בעולמו.

כשם שאי אפשר לעבור את פרשת יתרו ואת עשרת הדברות ללא אש של 'אמונה', כך לא ניתן לעבור את פרשת משפטיים ללא אש של 'ביטחון'. יסודה ובסיסה של פרשה זו היא 'יראת ה' תהורה

במקרה שהניזק הגיב בצורה אינסטינקטיבית - אין כאן אלא גרמא בנזיקין ופטור.

ולהלכה פסק השו"ע בסוגיית המבעית את חברו (ח"מ כ"ה) כדעת הנמוקי יוסף, וכן הסמ"ע (ח"מ סי' ת' ס"ק"א) בסוגיית שור הרודף את חברו - הכריע כדעת הנמוקי"ש, שאין כאן אלא גרמא בנזיקין ופטור.

ועל כן גם במקרה שבפנינו יש להכריע שאי אפשר לחייב את המזיק בדיני אדם, שאין כאן אלא גרמא.

ולענין תפיסה בטענת 'קום לוי' - כלל נקוט בדינו שבמקום שסתמו המחבר והרימ"א והסמ"ע והשו"ך לא חלקו עליהם, אינו יכול לטעון קום לי כפוסק אחר. (ראה קיצור כללי תפיסה להנתיח"מ אות כ).

ב. האם המזיק חייב בדיני שמים

אך עדיין יש לדון האם יתחייב המזיק בדיני שמים.

מצד אחד, כתב המאירי (ב"ק נו.) שבכל מקום שלא התכוון להזיק אינו חייב אפילו בדיני שמיים [ועינין חזו"א (ב"ק סי' ה' ס"ד)].

אך בנידון דידן, יש לעיין האם אפשר להחשיב את המזיק כ'לא מתכוון להזיק', שהרי רדף אחר חברו להזיקו, אלא שלא התכוון להזיק בצורה כזו אלא בצורה אחרת, ואפשר לומר שבמקרה כזה לא נחשיב אותו כ'לא מתכוון להזיק' לענין חייבו בדיני שמים.

המדרש נועד לעורר את לב המעיינים בלבד, וכתב בקיצור רב בבחינת'ן לחכם ויחכם עוד'. למוחר לציון כי שאלות בדיני ממונות יש לברר במעמד שני הצדדים בפני ב"ד הדין בדין תורה. הערות הארות וביקורת בונה מתקבלנה בברכה במייל: assafe@rbc.gov.il

עומדת לעד, משפטי ה' אמת צדקו יחידו' (התילים יט). מבלי יראת ה' תהורה - ביטחון אמיתי שה' יתברך מנהל את עולמו ומשיג על כל דבר, לא נוכל להבין משפטי ה' צדקו יחידו.

האמונה והביטחון הם הבסיס והיסוד של פרשת משפטיים. יהודי מאמין ובוטח יודע שעניני הממונות מעורבים חזק מאוד בענינים רוחניים. וכבר כתב רבינו הש"ך: שהצדקה הרי היא כספרה. רמז לדבר: 'מלבד' עולת הבוקר"ן: ה"ה: מילה רגומי בישעת דחוקו. וכאשר פועל הוא על פי ציוני התורה, הרי הוא שלו ורגוע וידעו שהגיע אליו בדיק מה שרצון ה' שיהיה אצלו, ושתיקן בנשמתו את אשר נגזר עליו בעניני ממונות. אם חיללה ניהג בשונה מציוני התורה, עלול הוא 'להרויח' כביכול סכום נאה בענינים בשרניים וחמדניות אך להפסיד ובגדול באפיקים החשובים יותר, בהשקעות לטווח ארוך.

ואי אפשר שלא להיזכר ברבים של ישראל הגרש"ז

ד"ר ירון
אנשים
וחקאי
אתר
(שמות בא"ח)

אך נראה להוכיח מדברי המגיד משנה (פ"ד מהל' נזקי ממון הל' ב) לענין הפורץ גדר לפני בהמת חברו, שהביא תשובת הרמב"ם לחלק בין פרוצה לטעים והזיקה שפטורים, לבין פורץ גדר שחייב. שהליסטים לא נתכוונו להזיק אלא לגנוב, והפורץ גדר בפני בהמת חברו נתכוון להזיק ונתקיימה מחשבתו.

ומבואר מדבריו, שאע"פ שהליסטים התכוונו להזיק בדרך גניבה, מכל מקום כיון שלא התכוונו להזיק על ידי שפרצו את הגדר - פטורים.

ונראה שהוא הדין במקרה שבפנינו, כיון שהרודף לא התכוון להזיק את הנרדף בהחלטה על הקרח, הוי כגרמא שלא בכוונה, ופטור אף בדיני שמים.

הכרעה למעשה

העולה מהאמור:

הלכה כדעת הנמוקי"ש, שכל מקום שאינו מזיק בדיניים שמים, אלא הנזק מגיע מחמת כח חיצוני, אינו נחשב אלא כגרמא בלבד, ופטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.

ולכן, הרודף אחר חברו, והלה החליק על הקרח ונפל, אע"פ שהחליק מחמת רדיפתו של זה - אין כאן אלא גרמא בלבד, ופטור.

במקרה זה אינו חייב אף בדיני שמיים כיון שלא התכוון להזיקו על ידי החלקה זו.

להערות והארות:
Echsofo@gmail.com

לרמות
יוסף משה בן אורה
בחוש"ה

בשונה ממה שניתן אולי לחשוב שהדרך הנכונה להתמודד עם מעשה לקולקל של אדם היא; במיגורו, הוקעתו והואלתו של העבריין אל מחוץ למחנה. באה התורה ומחדשת לנו "שלמרות מעמדו המושפל עליו לחוש שעדיין רוחמים לו כבוד ונהגים בו מנהג אחוה ועדיין יכול לזכות באהבה" (רש"י עה"פ).

שיקומו של האדם ואפשרו חזרתו למוטב תהיה לא בכך שנחמץ פנים ונזעף מול גנות המעשה אשר עשה ונפגין את זעזועינו משפל מדרגתו ומוסוריותו. היות ובכך אנו סותמים את הגולל עליו ומטביעים בו חותם כי אכן איבד הוא צלם אנוש ועם אובדן צלם אנוש אבדה התקווה לחיים בתשובה. לכן "עונש מאסר על כל אבדן התקווה והשתתת המוסר השוכנים אחורי חומות בית הכלא... אין להם מקום בתורת ה'" (רש"י עה"פ). אלא דווקא ברעיה שלמרות המעידה והחטא מסוגלים להאמין בתורה שנתנו. לכן, בכל פעם בו אנו גורעים ומעמידים את המתחנכים על דינו על טעותם וגנות מעשיהם, אל לנו למקד את כל הפקוק רק על גנות המעשה אלא עלינו בלדוג שידח עם ההוכחה והביקורת על חומרת המעשה נהיה מסוגלים גם לראות את הטוב השוכן בתוכו ולהאמין שזהו מהותו והרע שנעשה על ידו זו מעידה שלא נאפשר לה לקבוע את אישיותו עם גישה מעין זו נוכל להבטיח את שיקומו והצעתו בדרך הישר.

אין להם רשות, כי התורה לא נתנה רשות לבית דין למכור אדם באין לו, אבל לא ביש לו, שנאמר 'ואם אין לו ומכר וכיו' (מנחת חינוך מ"ב, סעיף א').
גנב שנושפכם שאם היה עליכם לבחור האם להכניס גנב לביתכם ולנהוג בו באדיבות יוצאת מן הכלל כפי שמתואר ברמב"ם (ה' עבדים פ"א ח"ז ה"ט):
" כל עבד עברי, אסור לישראל שקנהו להעבירו בדברים בזויים שהם מיוחדים לעשיית העבדים, כגון שילוחן אחריו כליו לבית המרחץ, או יחלוץ לו מנעלו... כל עבד עברי או אמה עבריה - חייב האדון להשוותן אליו במאכל ובמשקה, וכסות ואזור... שלא תהיה אהה אוכל פת נקישה והוא אוכל פת קיבר, אתה שותה יין נקישה שותה יין חדש, אתה ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי הנבן, אתה דר בכרך והוא בכפר, או אתה בכפר והוא בכרך... מכאן אמרו החכמים, אז הקונה עבד עברי - קהונה אדון לעשייתו או לוותר על מספר שקלים שנגנבו על ידי אותו נבל? סביר להניח שהרבה אנשים יעדיפו לוותר על האפשרות של הכנסת גנב - פושע לביתם גם אם באופן כזה הוא פורע את חובו ועל זה ממש נאמר הפתגם המפורסם: "אל מדובשן ולא מעוקץ".

אין זה מקרי שדין עבד עברי את רשימת המשפטים היות ו"אין חוק אחר העשוי כמוהו לנלות את נגמתם ותכונתם של חוקי התורה... ציוותה התורה להביא את העבריין לתוך בית משפחה... על מנת לתקנו" (רש"י עה"פ).

היה זה אחד המקרים שזעזעו את הקהילה, כשנודע לגולם כלולת הפריצה לבית אחת המשפחות המיוחסות ונגיבת חפצי הערך שהועברו בירושה מדור דור. קשה לתאר את עוגמת הנפש של בני המשפחה ותחושת חוסר האונים מול חילול הפרטיות על ידי אותו "נבל" שהעז לפרוץ ולטויל את אשר לא לו.

לא חלפו ימים רבים והסומק חזר ללחיים עם היוודע על לכידתו של הגנב הנפסע, שהרי עכשיו ניתן יהיה לחייבו להשיב את הגולה אשר גזל.

מהר מאד השמחה התבדתה והתבררה כדבר שאינו ישם, שהרי החפצים אינם נמכרו עבור סכום פעוט של כמה פרוטות לאורחת ומשכח שחלפה במקום...

כשניסו בית הדין לחייבו לשלם עבור הנזק וההפסד שגרם, התברר שגנב זה הינו מחוסר כל ואין לו כיצד לכרוע את חובו עבור אותה משפחה ממנה הוא גדל.

הברירה היחידה שעוד נותרה על מנת לצמצם את הנזק ולאפשר לגנב לפגוע את חובו היתה למכור כעבד לאדון ממנו הוא גדל ובכך יפרע הוא את חובו כמאמר הפסוק (שמות כ"ב, ב'): **"...שם! שם! אם אין לו ונמכר בגנבתו".**

"מכירת הגנב לעבד תתאפשר כאמור "דוקא אם אין לו, אבל יש לו ואינו רוצה לשלם - הבית דין כופין אותו לשלם על עונשו נפש, אבל למכרו

איילתא רבבא

ה' דב סוקולובסקי

דוקטור בטלן

וכתבו המוסריים שלכן תמיד היא"צ של הגר"ם יוצא בפרשת משפטים. (כאילו שזה יכול לצאת כי תבא... האמת שלפי הסדר הקוראים בבבלי את כל התורה פעם בן שנים, זה אכן יכול לקרות... ומה יקראו אצלנו בלתי חסידים...)

סימן: במסורה (קור ספוקים) ב' סימנים "עזיאל" ו"חנני". שניהם מדה"י (א כה ד) הם היו אחים "בני הימן בקיהו מתניהו עזיאל שבואל וירימות תניהו וחנני" (מלבי עזיאל, רב קהת ואילי הכהונה אילו אבל יצג העשיר להפיש). מפסוק הנ"ל בדה"י רואים שאפשר לקרוא לאח אחד תניהו ולשני חנני. (אור, יש לנו שני אמרים...)

על דינים (שעינים בהפיש) כתוב אלקים ניצב בעדת אל-ל, הקב"ה נתן על ותוקף לדן את העשיר עין-ל. וחנני היינו ע"ש הכתוב כה"ש ושמעתי כי חנון אני. (האמת שאפשר למצוא קשר יותר טוב ועוד יותר...)

עוד יא"צ: בשבת חל היא"צ של בעל הקן מפורשת (הגאון רבי קהת ואילי הכהונה אילו אבל יצג העשיר רב) ואביו הגר"א כתוב בהקדמה לספר הנ"ל "כשיצטרך לישועה ילמד משנה אחת במסכת קנים עם פירוש ר"ב ותו"ט ופירוש קנין מפורשת ויעמוד ותפסל בלשון השגורה בפיו ויבשע חביבין ישראל לפניך וחביבה תיהר נודעת להם שנקראו בניך בראת מיני עניות שכרים שתר אמוני עומות התמאסו ומהם רק תוריש ובני יונה שכרים לקרבן לפניך ואנחנו דומים להם במדותינו עשה עמי חסד כרחם אב על בנו וכפי אכרש מבקושו ויעיבה, ואם ילד, יעשה כן עד ג' ימים פ"א בלתי יום" ומקרא"ה הוסיף "ושמענו על משפחות מיוחסות בישראל שרגילים בכך ואינן רגילים בורסאים".

הבריאות בסיבות אשר בטבעם זה ולדחות המדווה במה שנהנו לדחותו כמו שצויה הבורא יתעלה ורפא ויפא. ע"כ. כלומר צריך להשתדל בפרואות, אבל בהטחוחן רק בקבוצה ולא בתרופות...)

יא"צ: כי יבער איש שדה או כרם (כ"ד) פירשי מולין בהמותיו בשדה תברו וזיקה, ביום א חל היא"צ של הגר"ם. ר' ירוחם מביא בדת תורה (שמות) ששאלו את הגר"ם על איה מעשה היכן כותב חשיב, והשיב ילי יש ח"מ יתור גדול ממה שיש לעולם ובהח"מ שלי שם נמצא החיוב מפורש, אלה האנשים השואלים תמים הם יחייבו כותב זה עליהם אני קורא עתידה תורה ששפתכתי ח"י, כי בשמירת התורה רק לצאת ידי מצוה, התורה ודאי מתקנת...)

הר"ש וולבה בשיעורי חומש מביא דוגמא לדברים שהם גדול ולא עולה על דעתנו וכמוספוס על הגר"ם שבית מדרשו היה מלא ברה"ב במתמללים, ואחד שלא היה לו זקוק עמד בכניסה ובעודו מתמלל, עבר לידו הגר"ם וזקע עליו גולין. "לה לא הבין, וכשגמר שאל את הגר"ם, שנהג לו: זו הכניסה היחידה של אורי לביה"כ" ואתה חוסם ומונעם מהצבור.

ומשלים הגר"ם ששאלותינו ב"ק היינו צריכים ללמוד בדברים אלו, אבל לאצערנו אצלנו גזילה זה רק משפוח לבקן ולזקק כפי. יתכן שנשכלים בדברים כאלו קטנים שממש ישן וזקן וזל ועל עולה על דעתנו כלל.

(נוסף שעי"ם יואר להיתעורר. אך היספור עצמו על הגר"ם צ"ע, ואם הוא אכן היה, מסתמא הגר"ם לחשו לו שאף אחד לא ישמע: "יתכן שכן שאן בחינה של גזילה")

מברכין אדר: בקהילות ורומיזאו היו מנגנים בשבת זו במי עששה נסים, נגון ברכות המגילה. ובפרנקפורט ניגנו ניגון פורים ב"יחידשה" (אפשר לברר בניגון שבטכו)

החודש במיוחד ראוי לדעת זמן המולד כי כתוב בשנה איש חי (אדרת אלוהו סריפ משפטים) שמרבים בשמחה מהמולד, והגר"ח צ"ל אמר שרק מא' אדר (מבא בילח).

החל משבת זו א"א אב הרחמים על אחר פסח. (מברכין, ר"ח שקלים, זכר, שושן פורים, פרה, החודש, ניס).

בטלן: אמר האמרי חיים מויזיץ מדוע חייב המזיק את חבול נזק צער ריפוי שבת ובשבת ואינו חייב על ביטול התורה שליו? וענה שאכן חייב אלא ש"אם יקום והתחלק בחוץ על מעשנת", כלומר הוא מסתובב ברחוב, הרי ונקח המכה, שאינו חייב על ביטול תורה, אבל מאידך: רק שבת, כלומר אם הוא יושב ולמד, אכן יתקן. וזה שתרגם אונקלוס "אפול למשכב וימול לבוטלך"...

דוקטור: ורפא ויפא (כ, טא) מכאן שניתנה לרופא רשות לרפא (א כה פה). "הגר"א כי שררשהו היא לרופא אבל אין זה רשות לחולה, וכבר כתוב בן רמב"ן (ויקרא כו, יא) "ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון ה' שלא אמרו שניתנה רשות לחולה להתרפאות אלא כיון שהלך לרפואה אין לרופא אסור עצמו מרפואתו".

אכן בחובת"ל כתב שצריך לדרוש ברופאים וז"ל (שער הבטחון, ד) מצות הבטחון בענין הבריאות והחולי הוא כי על אדם לבטוח בבורא בזה ולהשתדל בהתמדת

טעיתי בזיוהי, היה זה בחור רוסי, גוי שענד שרשרת עם צלב...

נסתי לך עוד רוחי בי... תוך כדי שאני נזכר בחיילים שהבאתי לו ובסיפורים מר' אהרון לייב... איה בושות, קרוב לשעה שוחחתי עם בן אדם בזהות מוטעית...

אני כבר כמה ימים, כל הזמן נזכר במשפטים שאמרת לי אך ויותר נכון לו... בלשון הקודש ומנסה לחשוב, מה הגוי הזה חשב שאני רוצה ממנו?...

הנוכחים במבואות רסקו, אמרו לי מיד... הנה, יש סיפור לאסכסוף... אבל נראה לי שיש לנו כאן סיפור לחיים...

מה שתפס אותי בסיפור הזה, זה לא הפאשלה' שהייתה לו, קורה... לא פעם אתחנו מרמיים יד ומנוכפים לשלום בהתלהבות יתר לחבר שמתקרב אלינו וכשהוא מגיע ממש לידנו ואנחנו קולטים שזה ממש לא הוא... הופכים את הנכונף לגירוד בראש וממשיכים...

הסיפור האמיתי כאן, זה היחס ההיברי שאני קיבלתי ממנו כל זמן שהוא חשב שזהו יתרון... * * *

כל התמיהות שהיו לו וכל מה שלא הסתדר לו עלי, הוא ניסה לסדר כדי להיטיב... * * *

כולנו עוסקים בחינוך, אם זה בבית או במסודות החינוך. במחקר שנערך באחת האוניברסיטאות הגדולות בארה"ב, לקחו עשרות ילדים עם כישרוים בינוניים ופחות ובתחילת כיתה א', ההורים הצהירו בפני מנהל

בית הספר והמתן, שהילד שלהם הוא מחונן, משוה נדיר... הם גיבו את דבריהם באבחונים מוזיזיים שהוכנו מראש על ידי עורכי המחקר ובהם מופיע שחור על גבי לבן שהילד המדובר הוא מחונן...

בתום המחקר התברר, שכל הילדים שנכנסו כך לביית הספר, יצאו עם הישגים מעולים באופן גורף פי כמה משאר הילדים שדמו להם בתחילת המחקר... מדוע? כי ככה הסתכל עליהם המורה! עם אדים במשקפיים...

הוא לא היה ער למציאות שמולו אלא למה שהוא "ידע" על הילדים במידע המוקדם שקיבל! וכשהוא לו שאלות ארוך המציאות מסתדרת עם מה שהצהירו עליו ההורים, הוא הסביר הסברים ותרץ תירוצים כי הלא הוא מחונן ובודאי שיש כאן סיבה צדדית מדוע הוא כעת לא קולט את התרגיל הפשוט בחשבון...

אם נתבונן על כל תלמיד באמנה ואימון, נראה שהתוצאות יהיו מעולותו גם אם נראה לנו שהוא תלמיד חלש, נשים אדים על המשקפיים, נתעלם מתפיסות שטחיות שנואות לנו ביום יום על פי פרמטרים קבועים ומקובעים וניתן להם פרשנות שדנה לכך זכות, התוצאות יהיו מהפכניות! זה בדוק זה עובד!

יהודיים והזכרת הקב"ה... שוין... יצאת מהסאונה, נמרדנו לשלום, לא לפני שאמרת לי למסור ד"ש לאבא... והבטחת לי שתעביר לו את הד"ש... לאחר כמה דקות אני יוצא ורואה אותך מתגנב ומתארגן, פתאום, כשהמשקפיים שלי בלי האדים והמיים... אני רואה משהו שמכניס אותי לשוק... יש לך עקוקו צבעוני על די מיין...

לפני שבועיים, במוצאי שבת לאחר תפילת ערבית בבית הכנסת רסקו, ניגש אלי יהודי תלמיד חכם ומכובד וביקש ממני לבוא איתו לצד... "אני חייב לספר לך משהו!"

הוא תופס אותי ביד, נראה די נסער ואומר לי, "אני כבר מיום ראשון מחכה לראות אותך, אל תשאל מה קרה לי..."

"ביום ראשון הלכתי לקאנטרי, לא כל כך הרגשתי טוב והרופא המליץ לי בעל פה 'סאונה'..."

אני לא מכיר את הדברים האלו, כעם ראשונה בשאני הולך לסאונה. הרופא אמר- עושים...

בחדר הקטן, חום מהביל, המשקפיים רטובות ומלאות באדים, ופתאום אתה נכנס!..."

אני? לא הייתי בסאונה... 'תקשיב עד הסוף'...

אני רואה אותך מולי ושחמ שהנה, יש כאן מישהו שאני מכיר, יש עם מי לדבר ולהעביר את הזמן שנכפה עלי לצורכי רפואה.

מההתרגשות לפגוש דמות מוכרת במקום כזה, צעקתי לך בקול, שלימה, מה שמעמ' בוא עם לידנו... ותוך כדי שאנחנו מתקרבים, אני מוסיף- אני שמח לראות אותך ואתה עונה לי, גם אם..."

הציבור ברסקו מתאסף סביבנו, כולם מקשיבים לסיפור שמסוכר בלהט... ואני מנסה להפציר ביהודי החשוב, "לא הייתי בשום קאנטרי"... אבל הוא ממשיך בהתלהבות...

"התיישבת לידו והתחלתי להתעניין, מה קורה? איך הילדים? בית הספר? ואתה עונה לי ומתען שהכל בסדר וכו' וכו' ועברנו לדבר על חינוך, על הניסיונות של הדור, גישות חינוכיות, העצמה שנצרכה בלי סוף לילדים וככה במשך חצי שעה, נסיחה נגימה וכיפית.

לאורך כל השיחה, אני עם לב שממ' משמ' מייבין בסאונות... יש לי מגבת על הראש. הגעת מצויד עם קבוקי מים קרים, כעם בכמה דקות, זאת לשנות והסברתי לי שזה חלק מהתהליך המיטיב בסאונה. מאז הפריע עלי שילדי שחוקו בלעל וכל הזמן הערת להם לסגור! לסגור! ממש היית כוקן ורגיל בחדר האמפן הזה...

האמת, שהיית קצת מוזר... התעסקת מדי עם הסיפור, משהו קצת אובססיבי, אבל חשבתי לעצמי - זה הבן אדם... כנראה שזה ההובי שלו... יש כאלו מה בעיניה...

גם בשיחה עצמה, הפריע לי קצת שהידיור על החינוך היה מדי טכני ומאד שכלתני, לא הזכרת את הקב"ה, לא אמרת בסי', ולא הזכרת את מה שאומר כל יהודי בסיים נושא... 'צריך תפילות'... ומאידך אני מסיים כל משפט 'צריך רחמי שמים', מזכיר אמרות של הרב מירש, מצייני 'שהקב"ה הוא אבא שלהם' וכדומה... צרם לי, אבל לא התעכבת, בסייד, אולי במצב של סאונה, פחות נעים ל' להזכיר מקורות

זוארט ל'שוזער
הרב שמואל עמנואל

עין תחת עין

כאן המקום להאריך בה)... הרמב"ם מנאר שהביטוי "עין תחת עין" נועד כדי להמחיש את חומרת הפגיעה, שזה מה שהיו אמורים לעשות לזמיק, מחמת מעשהו האכזרי.

בפרשת השבוע אנו מוצאים את דינו של אדם שהיכה את איבריו של חברו, וצריך להיענש על מעשהו. לשון הפסוק הוא (כא, כד-ה) "עין תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל. כניה תחת כניה פצע תחת פצע חבורה תחת חבורה".

והנה ידוע בשם הגאון מוילנא, שהדון של התשלומין, רמזו במילים הראשונות בפסוק עצמו: המילה "עין" מורכבת מהאותיות ע, ו' ונ', והנה, האות ש"תחת" ע', היא האות כ' (אם מסדרים אותה ש"תחת האל"ף ב"ת" מ'על זו), האות ש"תחת ו' היא האות כ', והאות ש"תחת נ' היא האות ס', נמצא שהאותיות אשר תחת האותיות ב המילה עין, הן האותיות פ, כ, ס, ה היוצרות את הצירוף "כספ".

הנה, אמנם שבקריאה רדודה של הפסוק היה יכול להישמע כאילו העונש הוא פיזי ממש. כלומר, כורתים את עינו של המזיק תמורת העין שהוציא בשובג לניזק, אבל האמת היא, ע"פ הגמרא (בבא קמא פד.) שהעונש הוא ממון. שהמזיק מחויב לשלם לניזק חמשה סוגי תשלומין: נזק, צער, ריפוי, שבת ובושת.

הגמ' מביאה עשר ראיות שונות שהעונש הוא תשלום ממון ולא שפועים פיזית בגופו, על ידי שפועים בו את אותו הדבר (ואין

העולה מך, שיש לשלם את ה"כסף" הנמצא "תחת" האותיות "עין"...) * * *

הייתי בהלם!!! שלימה עם עקוקו?

רצו לי בראש כל מיני תרחישים... אולי בעבר הייתה לך תקופה בחיים שהיית פחות איתנו... ניסיתי לחשוב אולי זה חזונית של כניסה ללונה פארק, בטח נסעתי עם בית הספר לארצות ועוד לא הספקת לקלף את זה... הסברתי לעצמי הסברים ולא מדי התעכבתי, מכיר אותך, אתה בודאי לא במצב של עקוקים כיום... מה זה משנה מה היה אז מה נראה לי שהיה... המשכתי להיות נחמד אליך כמו לפני... כמו תמיד...

אני במלחוחות מתארגן ל'ציאה... עדיין משהו בראש שלי מסובב... השעה בסאונה עם שיחה איתך ומצד שני כמה דברים תמוהים עליך... משהו מבלבול ומצד ואז... נכנס למלתחה גבר רוסי ענק ומגושם לבוש בגדיי רחוב... הוא ניגש אליך ונתן לך לחיצת יד חזקה של חיבוק קל ושואל אותך במבטא רוסי כבד, 'מה שלומך?' אתה מחבק אותו בחזרה כבזו התלהבות ועונה לו 'אחרישו ועוד כמה מילים ברוסית עסיסית... וכך מתחילים הלכה והתלהט במבטא רוסי אותנטי... וכבר ממש איבדתי ידיים ורגליים, מה קורה כאן?!! התקרבת אליך... וראיתי שזה ממש לא אתה...